

הלכות לולב סימן תרמט

'לכס': * הגה [*] * והמדר הנגה (טז) מלולבו של חברו * או מלולבו של עצמו * אינו יוצא בו (יז) ביום ראשון, דלא הני שלכס (תשובת רשב"א סימן תשמו ותשמו): ג' וכן (יח) של עיר הנדחת (יט) ושל אשרה (כ) של ישראל פסול, * אכל של עבודת מוכבים (כא) לבתחלה לא יטל, (כב) ואם נטל יצא מיום ראשון ואילף (כג) דלא בעינן 'לכס': הגה ונדקא שלא נתפס לזכות בו, אכל אם נתפס לזכות בו הרי לה של ישראל דאינו יוצא בו; ונדקא קדם שנתבשל, אכל אם נתבשל ביד עכו"ם, אפלו מבני לזכות בו אחר-כך יוצא בדיעבד (רכונו ירוחם י"ח ח"ג ור"ן). ועין לעיל סימן תקפו: ד * בגנות (כה) הצעירים של עובדי-המקדש ח מיקרא ונדקא שם ל"א ט ארחותיים

שערי תשובה

כ"א כשהישראל קוצץ לעצמו, ועין במג"א: [*] * והמדר הנגה כו'. ועין בשו"ת שער אפרים סימן לח על שהקשה על ראתת הרשב"א במדר הנגה דלא אמרנן הואיל אי בעי

באר הגולה

לא שף אסור אלא אם כבר קנה הישראל מוכרי בדים בשעה שקצצו: * והמדר הנגה מלולבו של חברו וכו'. עין בפרימגדים שפסק על לשון הרמ"א, דהנה לה למימר המדר הנגה מוכסי חברו אינו יוצא ודי חובתו בלולבו, דהכי איתא שם בתשובת הרשב"א. ונראה לי, לפי מה שכתב הפרימגדים דלענין אחרוג אפלו לא אסר על עצמו רק מאכילתו אם כן אינו יוצא, נתיא קצת, דנקט לולב לאפוקי אחרוג: * או מלולבו של עצמו. ואם אסר על עצמו מאחרוג, אפלו לא אסר על עצמו רק מאכילתו גם-כן אינו יוצא, דהתר אכילה בעינן בה, עין שם בפרימגדים. ובספר בפרימגדים חולק עליו, דלדעת רש"י והרשב"א אם נטל ישראל אחרוג של תרומה יוצא בו משום דראי להאכילו לאחרים דהינו לכהן, והכי נמי הרי יבול להאכילו לאחרים, אכל אסר על עצמו האחרוג בהנאה אין יכול להנות לאחרים נדמה שסאור לו בהנאה אסור לתן במתנה לאחר, כדמוכח מנא דדיק בפסחים דף כב מהא דשולח אדם נרף לזכרי דידי הנשה מטר בהנאה. לכן אין לו דין ממוך קרינא בה, עין שם: * אינו יוצא בו ביום ראשון וכו'. ולפי מה שכתבתי המחבר לקמה קטעיה ה דאחרוג האסור באכילה פסול כל ד, והוא מלשון הרמב"ם, וכתב שם הגר"א דעצמו, ודבר שאין בו התר אכילה או שאין בו דין ממוך (דהינו שהוא של אסור הנאה). הוא פתוחי מקמת שעורה. וכן אם אסר האחרוג על עצמו באכילה, לבאורה אינו יוצא בו כל ד, דהתר אכילה בעינן כל שבעה. אכן יש לדחות, דאפשר ונדקא דבר שאין בו התר אכילה לכל, על זה אמרנן פתחי מקמת שעורה, מה שאין כן בנה: * גנות הצעירים וכו'. עין במשנה ברוחה כמה שכתבנו דהכא מרי שהגה לא נדכו מעולם לשם עבודת גלולים (ולתקמי"א שם בסימן קמג סעיף ג בהג"ה יתיה על-לפנינו מרי דהגנה אינה עומדת כחצר העכו"ם). וכן הדין של הרמ"א דכתב אפלו האילן הנטוע לפני העכו"ם שרי, מרי כהן דנטעו הממב"א או הנכב"א לערף שמשיהם לאכל פרומיהן ולא מרי דנטעו אותן לשם העבודת-גלולים הסמוך להן, דאי היו נטועין אותן לשם העבודת-גלולים והפרות יהיו שוף למשקשיהן, אפלו להרמ"א שם בסימן קמג הנה אסור לישראל לקנותו אפלו בכל השנה להיות מתנה לבתניהם. ומשכך בזה או שאר מינים למצוה, שהם אינם שמורים שם (והגר"א רמז ג"ט) לזה בהנאה דהשלטון-ערוף סותר את עצמו, דאין ביהודי-דעה סימן קמב סעיף יג באילני סרק הנטוע לפני העכו"ם פסק בדבכלל נוי עכו"ם הוא, והכא מתיר לקח מהם למצוה, דהכא מרי היכי דלערף עצמן נטעוהו. וכעין זה מצאתי בלבוש תה לשונו: גנות של שפשי עכו"ם מטר לטל מהם לולב או שאר מינים למצוה, שהם אינם שמורים שם אלא להנאת עצמן ולא לשם עכו"ם, ואפלו האילן נטוע לפני עכו"ם, כל זמן שאינם עובדין האילן, להנאת עצמן נטעוהו, עד כאן לשונו, ורופה לומר דמסקמא אמרנן להנאת עצמן נטעוהו, אם לא היכא דידעין דהנטעיה יהי לנו לעבודת גלולים ורק הפרות יתיה שוף לכהנייהם, דאין בקראו נוי עכו"ם ואסור להנות בטל וזאתו יוצא בתן ביום ראשון מן הדין דלא מקרי 'לכס', ואף ביום שני לבתחלה אסור, וכנ"ל. ומצאתי בגרש"לם שהקשה בס"פ קט"א וזו מיהודי-דעה סימן קמב סעיף יג ונתן באפן אחר, וגם-כן עין שכתבנו, דשם דמרי באילני סרק שאין בהן פרות, אנו צריכין להתלות דמסתמא נטעוהו שיהיה לנו לעבודה ונה, מה שאין כן הלא דמרי באילנות שיש בהן פרות, יותר טוב להתלות שנטעוהו לערף פרומיהן וכמו שכתב הבלבוש. עוד נראה לעניות דעתי לתרין באפן אחר קצת, דהכא דמרי בארבעה מינים דאיתא לעיל בצריף העכו"ם לקצין אותן בעצמו, ואם-כן לדעת שלב יתום המוכר בדרכי-משה הוא בכלל בטל ונתבשל האסור של נוי עכו"ם, ולא נשאר לנו רק דלגבות צריף להחמיר לבתחלה, ולזה מקילנן ואמרנן

משנה ברוחה

שיפרט ביום ראשון שנותן לו במתנה על-מנת להחזיר³⁸⁹, אכל בדיעבד אם שאל ממנו סתם לתן לו לולבו לצאת בו ונתן לו, יצא, דמסתמא נתן לו באפן שמתר לצאת בו, דהינו במתנה על-מנת להחזיר³⁹⁰ ונתשלמן-ערוף מרי שאמר לו בפרוש שנותן לו רק בתורת שאלה ולא במתנה, או דמרי שהנותן אינו יודע הדין שאין יוצאין בשאלה, דבאפן זה בודאי אינו יוצא, כמו שכתב בפכורי-עקב: (טז) מלולבו של חברו³⁹¹ כו'. רופה לומר, ודברו רופה לתן לו הלולב במתנה על-מנת להחזיר, וקא משמע לן דאף דכיון דקנימא לן דמצות לאו להנות נתנו לא מקרי הנאה, מכל מקום על-כל-פנים 'לכס' לא מקרי, דאסורי הנאה ניהו³⁹²: (יז) ביום ראשון. אכל ביום שני דלא בעינן 'לכס' שרי, דהנאה לא מקרי³⁹³, וכנ"ל: ג' (יח) של עיר הנדחת. משום דלשפרה (טו) קאי, דקתיב "ואת כל שללה תקבץ וכו'". ולולב בעי שעור ארבעה ספחים ופדלקמה בסימן תרנן, וכיון דהאי לשפרה קאי אין שעורו קנים דכשרוף דמיו³⁹⁴, ולכן פסול אפלו ליום שני: (יט) ושל אשרה. הוא אילן שעובדין אותו. ואם נטעו ולבסוף עברו, אז הפרות שגדלו קדם העבודה מתרים להדיט וסאורים (יז) לבתחלה לגבות, דמאסי, ואותן הפרות שגדלו אחר שצנעבד אסור אף להדיט בהנאה, כדאיתא ביהודי-דעה סימן קמה⁴⁰, ופסול אף ביום שני. ועין לקמה בסוף סעיף ד: (כ) של ישראל פסול. דכיון (יח) שאין בטול העכו"ם מועיל לה להתיבה בהנאה⁴¹, הרי היא עומדת לשפרה, וכל העומד לשפרה כשרוף דמי ואין שעורה קנים, וכנ"ל: (כא) לבתחלה לא יטל. אפלו (טו) אם בטלה היא העכו"ם דשרי להדיט, לגבות אסור דמאסי: (כב) ואם נטל יצא. ואין צריף לתוד ולטל, ואפלו אם לא בשלן העכו"ם והרי היא אסורה עדין באכילה ובהנאה, מכל מקום פיון שמועיל לה בטול להתיבה בהנאה הרי אינה עומדת לשפרה, שאפשר שיקבלנה העכו"ם, ומה שנוטלה לצאת בה אינה חשוכה הנאה, דמצות לאו להנות נתנו, וכנ"ל: (כג) דלא בעינן 'לכס'. אכל ביום ראשון דבעינן 'לכס' אינו יוצא בה אפלו בדיעבד (כ) כל זמן שלא בטלה העכו"ם, דאסורה בהנאה ולא מקרי 'לכס': (כד) ועין לעיל סימן תקפו. רופה לומר, דשם הביא רמ"א דיש מתמירין אפלו בשל עכו"ם שלא לצאת אפלו בדיעבד קדם שנתבשל. ולענין דינא, עין לעיל בסימן תקפו סעיף-קטן יח במשנה ברוחה⁴²: ד (כה) הצעירים. הוא

שערי תשובה

(טז) רש"י: (יז) מן-אברקה בשם תוספות דף לב. והשלטון-ערוף על-כפרוף מרי בהגזלים שגדלו אחר-כך ולקח אסור אף בדיעבד, או דמרי באילן שנטעו לשם עכו"ם (ולשנא דהמגן-אברקה שציר דינו על השלטון-ערוף וכתב ואפלו וכו' דחוק קצת), וכן משמע מאלה רבה בסוף סעיף ד ולבוש-שדר ופרי מגדים. ומסתמית-השקל יצא ליון בדרך חדש, דדעת המגן-אברקה דאפלו בדיעבד לא יצא נטעו ולבסוף עברו, דחוק: (יח) פוקסין: (יט) אחרונים: (כ) פשוט, דדברי הרמ"א שכתב אכל אם נתבשל קאי אים ראשון גם-כן, וכן מוכח בלבוש:

הלכות לולב סימן תרמט

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כו]

אָפּלוּ אַם הַמַּעוֹת נוֹטְלִין הַכֹּהֲנִים לְעֶצְמָן וְלֹא לְעִבּוֹדַת פּוֹכְבִּים⁴³.

ארבעה מינין שבלולב, וכן כתב בהמשך דבריו (ד"ה ובכאן) מפני שלא רצו להחמיר בנוייהן שאינם מצוים בכל מקום, ואין מטריחין על הציבור יותר מדאי. אבל דעת הראב"ד (הלכות לולב להראב"ד ד"ה עבות) שהוא מגזירת הכתוב, שרק ביום הראשון הקפידה התורה שיהיה 'הדר'.

43 אבל אם אינו ניתן לכהנים, אף שהנכרים הבאים לעבוד את העבודה זרה נוטלים את המעות, פסק השו"ע (יו"ד סי' קמג ס"ג) שמותר ליטול אפילו בשכר.

[משנ"ב ס"ק כח]

וְהַגְדוּלִין שֶׁצָאוּ אַחֲרֵיהֶן אֶסְרִין אֶף לְהִדְיוּט⁴⁴.

[משנ"ב ס"ק לא]
הַכֹּל פְּשׁוּר⁴⁷. וּמְכַל מְקוּם לְעִנְן בְּרָכָה בְּגוּב וְגוּל, גַּם לְדַעַת הַרְמַב"ם אֵין לְבָרְךָ⁴⁸.

44 וכמו שהתבאר לעיל (ס"ק יט), וראה במה שכתבנו שם.

[שעה"צ ס"ק סו]

אֲכַן מֵה שֶׁחֲדַשׁ הַט"ז דָּוָה מְקַרֵי שְׁנַי הוּא דָּכַר חֲדָשׁ שְׁאִין מוּבָא בְּפוֹסְקִים אַחֲרֵיהֶם⁴⁵.

47 ולענין נטילה בבית המקדש, שעליה נאמר בתורה 'ושמחתם לפני ה' אלוקיכם שבעת ימים', משמע בתוס' (סוכה כט, ב ד"ה בעינן) ברא"ש (שם פ"ג סי' ג) וברמב"ן (שם מלחמות טו, א בדפי הרי"ף) שאין חילוק בין היום הראשון לשבעת הימים [חוץ מדין 'לכם' שנאמר רק על היום הראשון]. מאידך, דעת הראב"ד (הלכות לולב ד"ה אבל לענין אתרוג) שגם במקדש הפסולים משום 'הדר' כשרים בשאר ימים. ולענין ירושלים עיה"ק בזמן הזה, ראה מה שיתבאר לקמן (סי' תרנח ס"ק א).

45 ובמשנ"ב לעיל (סי' יא ס"ק לו) כשהביא את דברי הט"ז, כתב שדינו שנוי במחלוקת האחרונים.

[משנ"ב ס"ק לו]

וְדַעַת הַרְמַב"ם בְּכָלֶם לְהַקְשִׁיר מִיּוֹם רִאשׁוֹן וְאֵילָף⁴⁶.

48 אכן אם היה יאוש עם שינוי מעשה או עם שינוי רשות, הביא לעיל (ס"ק ו) מחלוקת הפוסקים האם מברך, וראה מה שכתבנו שם בזה.

46 ובטעם הדבר שהכשירו פסולי 'הדר' בשאר ימים, כתב הרמב"ן (הלכות לולב ד"ה זהו דין) שלא החמירו בשל דבריהם בנויין של

הלכות לולב סימן תרמט

קכא

באר הגולה

י רמב"ם שם מהא דרבי חנינא מטביל בת כ מהא דעמינא לעיל סעיף ב

כוכבים וכיצא בהם מפתי שמשיהם, (1) [1] (כו) מתר לטל משם לולב או שאר מינים (כז) *למצוה (נאפלו האילן נטוה לפני עבודת כוכבים, (כח) כל זמן שאין (ט) עובדין האילן) רבינו ירוחם גי' ח"א: (כט) כל אלו שאמרנו (ל) שהם פסולים *מפני מומין שבארנו או *מפני גזל והגבה, ביום טוב הראשון בלבר, אבל בשאר ימים (לא) הכל פשוט: הגה (לב) ויש פוסלין בגזול כל שבועה ימים, וזכי נהוג, אבל שאול יצא בו (טור והמגיד בשם פוסקים). ומת' (ט) לטל לולב של חברו בלא דעת

באר היטב

(1) מת' ומכל מקום אם יש אחרים א"פ שאינם יפים כזה יקח אחרים, ס"ח סימן תלח לענין ערבה, ע"ש. ואתרוג המרפב מלימו"י¹ ואתרוג, פסול. ויש ג' וסימנים: האחד, המרפב חלק ולאחריו בליטות קטנות בכל גופה וגבה להם. הב', המרפב הענין בולט ועקץ האתרוג שומע. הג', הוא, כי תוף המרפב דהיינו המוץ רחב והמהלך שלו רב והקלפה התיכונה קצרה, ובאתרוג הוא להפך, כי הקלפה רחבה ותהוף קצר והוא קמעט יבש. וסימנים אלו מבהקים, תשובת רמ"א סימן ככו. ובעל"ת שכתב פתב עור סימן, שהאתרוג הגרעין זקוף לארך האתרוג ובמרפב הגרעין משקב לרחב האתרוג, ע"ש. וענין תשובת רמ"ח סימן ח"א: (ד) עובדין. נ"ל דאף אם עובדין לאילן אין פסול אלא באותן פרות שישנן באותו שעה שעובדין אותו, אבל מה שגדל אחר"כ לא נאסר, ט"ו, ע"ש: (ו) לטל. אבל אסור לקח מביתו לבכה"ג או איפקא, ע"י סימן יד ס"ד, מ"א:

שערי תשובה

לשכ דברי השעריאפרים, אמנם עתה זכינו לאור הגנוז שרית הנשק"א ח"ד ששם כתב ג"כ לתקם א' והארץ בקשאי זו הנדנא לטיבאל, ע"ש, וקצת משתובה התיא העמיק בשעריהמקל שיהיה לפניו התשובה הזאת פתח ד', ע"ש: [1] מת' עבה"ט. וענין בפמ"א סימן קעג שקכת: מין דלאחריו מרפב יש לו טעם וריח באתרוג משם בלי שום שנוי, הסומך על ראשונים (שהביא הרמ"א בהשקפה סימן קיז שקכת: ולא אזעיא לעו על הראשונים שנהגו לברך על אתרוג כזה במקום הדחק) ומקורו עליו יצא ברישעבד, דלא מלבוש שקכת שהם פסולים מראשיתא. וענין בשו"ת ב"ח סימן קלח ובשו"ת שבו"י ח"א סימן לו, ובספרי שרית ביתאפרים סימן נו והאנכתי בענין זה והבאתי שם דברי מהר"ם אלשיך בתשובה ושאר פוסקים ותשובות המדברים בענין זה ונשאתי ונחתי בדבריהם בארן וברוב בעוה"י ותקלמי דאומן האתרוגים שמביאים עמה מאי קורפ"ו והם מהדרים ביותר אין לחש להם מחשש מרפב לפי מה שהעיד לפני שאין האילנות שם מרפבים משם, דהיינו שהאילן של לימו"י או מאר"ק² ובתוכו הרפב יחור מאילן אתרוג, רק כל אילן האתרוג אחד הוא, רק החשש הוא שמה גדול האילנות עמה מיתורים שילקחו ממרפבים זה כפיר, וכוה לא שיק טעם הלבוש שנעבדה בו עברה לא

שאר עברה בניטעה זו שפן הדיון מת' לקח יחור מן המרפב לשע במקום אחר. גם הרמב"ם יד על שאר הטעמים שיש להתמיר במרפב דלא שכי' כו"ד, וסימא דפסקא הוא שהאתרוגים הפאים קובנו מאי קורפ"ו או פסקום אחר הדיע לנו שהוא מקומות שבצ"ל גזות ופרדסים מגדלים אחרונים למר כו"ד ומכ"ש באתרוגים שמביאים לאן שהדבר ידוע שאין בהם תרבות מין פיר אחר עתה רק גוף האילן הוא אילן אתרוג בלי שום גדול פיר אחר, אף ש"ל שאפשר שנתלקחו מיתורים שנעשה האילנות מהם

משנה ברורה

ענין ממשרתי העכו"ם: (כו) מתר לטל משם וכו'. הגה לפי המבאר ביוה"דעה סימן קמג סעיף ג ובש"ך ונעטר-נהב שם, אין מתר לטל מהם כי אם כשהוא (כא) פתחם (כב) ולא בשכר, אפלו אם המעות נוטלין הפהנים לעצמן ולא לעבודת כוכבים⁴³; ואפשר דשם מירי שמתחלה נדכו הגנה לשם עבודה זרה והפרות יהיו שכיחים למשמשיה, להכי אסור להנות למשמשיה, והקא מירי שהגנה לא נדכו מעולם לשם עבודת גלולים. וידעת רמ"א שם בהג"ה, בכל גוהי יש להקל אם הגנה אינה עומדת בחצר העבודה זרה והמעות מגיע רק להפהנים ולא לצרכי עבודת גלולים, עין פס: (כז) למצוה. ומכל מקום אם יש אחרים, אף-על-פי שאין שם קוץ יקח אחרים [ח.]. וענין במבאר הלקה: (כח) כל זמן שאין עובדין האילן. אבל משתתחילו לעבודו, איתן הלולבין והפרות (כט) שנקמצאו אז על האילן אסורין (ד) לכתחלה לגבוה, דמאיס, והגדולין שצמצאו אחר-כך אסורין אף להדיוט⁴⁴, במבאר ביוה"דעה סימן קמה סעיף א. (כס) ויש אומרים שאם קצין העכו"ם אחר-כך ונתן לישראל שרי (כו) משעם בטול, ואף לכוה שרי, ולא מקרי מאיס, משום שנששתנה שנוי גדול, דבשעת עבודה

באר הגולה

דלצרך עצמן נטעוהו, מה שאין כן הטה לא מירי רק לענין עצם הדיון אם הוא בכלל גוי עכו"ם, ונפקא-מנה דאסור לישראל לקצין בעצמו: * למצוה. ענין משנה ברורה מה שכתבנו בשם הספר-חסידים דמקל מקום אם יש אחרים יקח האחרים. והנה בפרימגדים כתב דמקל מקום יש לומר, גזות עובדי עכו"ם שבחזן מתר לטל אתרוג אף שמתיר להם, עד כאן לשונו. דבריו יהיו שכיחים רק לתרוץ הראשון שכתבנו למעלה דהמחבר מירי אף בעומדין בחצר של העבודה זרה ורק דלא נדבחהו לשם העבודת-גלולים, ולזה כתב הפרימגדים דבהעטורן לזה מה שעומדין בחזן לצדו לא מירי הספר-חסידים, אבל לדעת הרמ"א שם מירי דינא דידן אף היקוד דנדבו הגנה לשם עבודת גלולים, ואפלו הכי מתר משום דמירי עומדין חזן לחצר, ואפלו הכי הביא במגן-אברהם בשם ספר חסידים דשוב יתר לקח אחרים. היצא לרינא, היכא דלא נדכו הגנה לשם עבודת-גלולים וגם עומדין מחזן לחצר העכו"ם אין להקפיד על זה: * מפני גזל והגבה וכו'. ענין במשנה ברורה מה שכתבנו: וקשה דבסעיף א קאמר וכו' ותרין המגן אברהם וכו'. ובמשה'יהודא כתב: ליתא לעניות דעתי, דהא בסעיף א הזכיר לשון פסול ומשמעות פסול הוא אפלו דיעבד, וידובר צריך לומר דהך דגזל והגבה באשגרת לשנא נקט הכתי"וסף וכדי נקבה, ותפס לשון הרמב"ם ז"ל בענינו, ועקרו הוא משום החילוק המחלק בין פסולי המומין ובין פסולי

לא היה האתרוג ולולבין וגדלו אחריו: (כט) כל אלו וכו'. הוא לשון הרמב"ם, וסתם המחבר לדינא קמתו, ודעת הרמ"א כזה יבאר לקמה: (ל) שהם פסולים משום מומין וכו'. דע, ויש בהן (מו) שהם פסולים משום שאינו הדר ויש משום שהם בכלל חסר, ודעת הרמב"ם בכלם להכשיר מיום ראשון ואילך⁴⁶, ודעת שארי פוסקים יבאר לקמה. ומה שקכת *מפני גזל והגבה ביום-טוב הראשון וכו', טעמו, מין דיום-טוב שני הוא דרבנו, מתר הגזול אף-על-גב דהוי מצוה הפאה בעברה. וקשה, דבסעיף א קאמר דלא נפסל גזוב וגזול אלא לגזב ולגזול עצמו, ומכאן שם דאפלו ביום-טוב שני? ותרין המגן-אברהם, דהתם רק לענין לכתחלה, והקא מירי לענין עצם הדיון, דבריעבד יצא ביום טוב שני אף בגזול, אבל יום-טוב ראשון לכלי עלמא לא, ובענין 'לכם'. וענין במבאר הלקה: (לא) כל פשוט⁴⁷. ומכל מקום לענין פרקה בגזוב וגזול, (מ) גם לדעת הרמב"ם אין לברך⁴⁸, ד"בענין ברוך נאצי (לב) ויש פוסלין וכו'.

שער הציור

(כא) וידעת הש"י שם אפלו בהתקנת טובה בעלמא אסור, עין שם: (כב) ואין קשיתי על דעת האחרות-חיים שממנו מקור הדיו הזה, שאפשר שהוא סבר כרבנו תם המבא שם בהג"ה, והקא מירי שאין הגנה בחצר העבודה זרה, אכן קשיתי הוא רק להמחבר דסתם שם להחמיר שלא פרבנו תם והקא סתם להקל. ואין לטרוץ דהקא מירי שאם לא יקנה הישראלי יקנו אחרים ונקמצא שאין מהנה להם כלל, זה היה שרף רק באתרוגים ופרדסים ולא בלולבין: (כג) ט"ו ולבשתי-שרד וש"א: (כד) שם: (כה) פרימגדים במבאר דברי הש"י (כו) וזה מבאר דבריו רבנו ירוחם המובא בדרכי-משה, עין שם. אכן מה שחשד הש"י דזה מקרי שנוי הוא דבר חדש שאין מובא בפוסקים אחרים⁴⁵: (ס) הג"א: (סא) נהר-שלום ופרימגדים. וז"ל זה לדעת הש"א אומרים הפוכה בהג"ה אינו יוצא בו מצעם הדיו משום דמנה לה מצוה הפאה בעברה, דבסבידא להו כפרי הש"י [וכן מובא בדרכי-משה הדרך ובבאר הג"ה], ועל"כ אפלו ברישעבד אם נטל לולב מגזול מחוב לטל לשל שאינו גזול וגם לברך עליו: אבל לדעה הראשונה, כשנוטל אחר אסור לו לברך דכבר יצא מדינא בפעם הראשון. ולידנא צריך עיון, וספק ברכות להקל [פמ"ג]: